

Kardos Sándor – Kanyó Mária

Korrupciós kockázatok felmérése
a rendvédelmi szervek körében –
egy empirikus kutatás
tapasztalatai

A kiadvány a KÖFOP-2.2.3-VEKOP-16-2016-00001
„Kapacitásfejlesztés és szemléletformálás a korrupciós esetek
nagyobb arányú felderítése, illetve megelőzése érdekében”
című projekt keretében készült.

Szerzők:

Dr. Kardos Sándor – Dr. Kanyó Mária

Olvasószerkesztő:

Kotró Szimonetta

Sorozatszerkesztő:

Dr. Klotz Péter

A kézirat lezárásának dátuma:

2018. október 31.

Kiadja:

© NKE, 2019

Felelős kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert

Dékán

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás,
terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása
nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek
felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható,
azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Dr. Kardos Sándor – Dr. Kanyó Mária

*Korrupciós kockázatok felmérése a
rendvédelmi szervek körében
– egy empirikus kutatás
tapasztalatai*

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

BUDAPEST

TARTALOM

Bevezetés	4
1. A kutatás előkészítése.....	5
1.1 Kutatási célok meghatározása	5
1.2 A minta kiválasztása	5
1.3 Kutatási módszerek.....	6
1.4 A minta jellemzői	6
2. A korrupció érzékelése a társadalmi közegben.....	8
2.1 Korrupciós cselekedetek rangsora	8
2.2 A foglalkozások korrupciós érintettségének megítélése.....	10
2.3 Korrupciós jelenségek sorában a saját szervezeti korrupció elhelyezése.....	12
2.4 A korrupció elterjedésére ható tényezők	13
2.5 A korrupció visszaszorításának eszközei	15
3. Szervezetben belüli korrupció	17
3.1 A saját- és a társszervezetek korrupciós érintettsége	17
3.2 A korrupcióhoz való viszonyulás	19
3.3 A korrupciós cselekedetet elősegítő tényezők	20
3.4 A szankcionálásra vonatkozó vélemények.....	22
3.5 A szervezetben előforduló korrupcióról való ismeretek	24
3.6 A közvetlen környezet tagjainak korrupcióban érintettségének feltételezése	25
3.7 A vizsgált szervezetekről alkotott állampolgári vélemények – a megkérdezettek szerint.....	26
4. Összegezve a kutatás tapasztalatai.....	29
Irodalomjegyzék.....	34
Internetes források	38
Jogszabálytár.....	40

BEVEZETÉS

A korrupció a társadalom életének egyik legerőteljesebb rombolója, következményei messze hatóak, túlmutatnak a konkrét cselekedeten. Kiemelten fontos a közszolgálati/rendvédelmi szervek korrupciónak ellenálló működése, ugyanis ennek hiányában megrendül az állampolgároknak e szervezetek működésébe vetett bizalma. A rendvédelmi szerveknél előforduló korrupció különösen aláássa a társadalom tagjainak a róluk alkotott értékítéletét. A közbizalom fenntartása indokolja e szervezeteknél a korrupciós kockázatok mindenkorai számbavételét, mert csak ennek ismeretében lehet érdemi intézkedéseket tenni a korrupciós veszélyek kiküszöbölésére. Ezért a rendvédelmi szervek¹ körébe tartozó *rendőrség*², a *büntetés-végrehajtás*, a *tűzoltóság*,³ valamint a *nemzeti adó- és vámhivatal*⁴ szervezeténél a korrupciós kockázatok feltárását, valamint az állomány korrupciós érintettségét vizsgáló kutatást folytattunk le. A tanulmány a kutatás főbb tapasztalataival ismerteti meg.

-
- 1 2010. évi XLIII. törvény – a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról – 1. § (5) bekezdése alapján a rendvédelmi szervek: a rendőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szakszolgálatok.
  - 2 A rendőrség kifejezést az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vonatkozásában használtuk, kutatásunk erre a rendőri szervezetre terjedt ki. A rendőrség 2011. január 1-étől – a korábbi, szervezetileg egységes rendőrséggel szemben – három pillérből áll: az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervből, a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szervből (Nemzeti Védelmi Szolgálat), valamint a terrorizmust elhárító szervből (Terrorelhárítási Központ).
  - 3 2015. évi XLII. törvény (Hszt.) – a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról – 1. § a), d) és e) pontjai
  - 4 2010. évi CXXII. törvény – a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról

1. A KUTATÁS ELŐKÉSZÍTÉSE

1.1 Kutatási célok meghatározása

Célunk az volt, hogy – korábbi kutatási eredmények hiányában – e szervek esetében elsőként ismerjük meg az állomány, azon belül az egyes vezetői szinteken lévők tényleges hozzáállását a korrupcióhoz, valamint az azt meghatározó tényezőrendszert, s azt, hogy a vizsgált szervezetek között kimutathatók-e különbségek a korrupcióról alkotott egyéni vélemények terén. Korábban ugyanis nem képezte kutatások tárgyát e szervezetek tagjainak a korrupciót indukáló szituációkról alkotott véleménye, nem került felmérésre az sem, hogy az egyes szervek korrupció általi veszélyeztetettsége milyen mértékű, s ennek megfelelően a korrupciós cselekedeteket e szervezetek tagjai milyen súlyúnak minősítik, illetve hogyan vélekednek saját, továbbá a másik három szervezet korrupciós kitétségéről és érintettségéről?

A kutatói tevékenység révén beszerzett, korábban nem ismert és nem vizsgált adatok – újszerűségük révén – támpontokat adhatnak a szervezetek tagjai által megvalósított korrupciós jellegű magatartások megelőzésében, a cselekmények felderítésében, a büntető- és fegyelmi eljárások és egyéb munkáltatói intézkedések lefolytatásában, ennek kapcsán a korrupció szankcionálásának meghatározásában, a jelenléggel szembeni parancsnoki munkában, valamint az állomány kiválasztásában, továbbá a szervezetekre „szabott” korrupcióellenes intézkedések hatékonyabbá, célirányosabbá tételéhez.

1.2 A minta kiválasztása

A négy szervezet szakmai munkája jelentős mértékben különbözik, ezért a célcsoport meghatározásánál különös figyelmet fordítottunk arra, hogy a vizsgált személyek korrupcióról alkotott véleménye együttesen értékelhető, összehasonlítható legyen, vagyis a szervek állományából azokat választottuk, akik munkája hasonló, vagy legalábbis jellemben közel áll egymáshoz. Erre tekintettel azok alkották a célcsoportot a szervezetek *beosztotti és alsó szintű vezetői állományból*, akik – bár

eltérő tevékenységet folytatnak – de munkájuk során *állampolgárokkal, „civilekkel” kerülnek olyan szakmai kapcsolatba, ahol döntési/intézkedési kötelezettség terheli őket.*

1.3 Kutatási módszerek

A kutatási módszerek közül egyrészt a Survey-jellegű kérdőíves lekérdezés mellett döntöttünk, és az általunk lefolytatott, helyben megvalósuló, önkéntes módszerrel történő lekérdezést alkalmaztuk. A terepmunka 2017. október és december között zajlott. A kérdőív kérdéseire adott válaszok elemzését az SPSS⁵ statisztikai program alkalmazásával végeztük el. Másik kutatási módszerünk az interjúkészítés volt, e megfontolásból személyes interjút készítettünk a helyszíneken, a kérdőívben vizsgált kérdésekről. A *kérdőívet* a négy szervezetnél összesen 37 (budapesti és vidéki) egység/szerv állományába tartozókkal töltöttük ki. A helyszíneken 55 *interjút* készítettünk, melyeken 61 személy vett részt. Néhány helyszínen, ahol többen jelentkeztek, csoportos interjú készült. Az interjúk anonim módon, az önként vállalkozókkal zajlottak és jellegüket tekintve, félig strukturált interjúk voltak.

Kutatásunk nem tekinthető reprezentatívnak, viszont a megkérdezettek összetételének jellemzőire, valamint az országos lefedettségre tekintettel a feltárt adatok megalapozott következtetések levonását teszik lehetővé mind a négy vizsgált szervezet vonatkozásában.

1.4 A minta jellemzői

A minta alanyai közül 435 fő töltött ki értékelhető adatlapot. A résztvevők szervezetenkénti megoszlását az 1. számú táblázat tartalmazza.⁶

---

5 Az SPSS (Statistical Package for Social Science) statisztikai szoftvert a Stanfordi Egyetemen fejlesztették ki 1960-ban. A rendszert a tudományos kutatásokon kívül elsősorban szociológiai elemzésekben és piackutatásban használják.

6 A tanulmányban a vizsgált szervezetek táblázatban történő jelölésére a következő formát alkalmaztuk: adóhatóság: AV, büntetés-végrehajtás: BV, rendőrség: RE, tűzoltóság: TÚ.

	A SZERVEZET MEGNEVEZÉSE	RÉSZTVEVŐK SZÁMA (FŐ)
1.	AV	111
2.	BV	112
3.	RE	110
4.	TŰ	102
Összesen (fő)		435

1. táblázat: A válaszadók szervezetenkénti megoszlása
 Forrás: a szerző saját kutatása

Az értékelhető adatlapot kitöltők közül 142 fő nő, 286 fő férfi volt (7 fő a nemére vonatkozó kérdésre nem adott választ).

Ssz	ÉLETKORI MEGOSZLÁS	VÁLASZADÓK SZÁMA (FŐ)				
		AV	BV	RE	TŰ	Összesen (fő)
1.	18 és 25 év között	3	5	18	5	31
2.	26 és 35 év között	22	28	36	34	120
3.	36 és 45 év között	55	55	47	45	202
4.	46 és 55 év között	4	19	9	18	70
5.	56 év fölött	7	5	–	–	12
Összesen (fő)		111	112	110	102	435

2. táblázat: A válaszadók életkori megoszlása
 Forrás: a szerző saját kutatása

Az összetétel jelzi, hogy – az életkori csoportok lefedése mellett – a munkavégzés szempontjából a legaktívabb korosztály vett részt a legnagyobb arányban a felmérésben, mivel a 26 és 45 év közöttiek az összes válaszadó 74%-át adták.

A kutatásba bevont személyek döntően felsőfokú végzettséggel rendelkeztek (az összes személy 63%-a). A megkérdezettek többsége (több mint 70%) családos, házas, illetve élettársi kapcsolatban él, kisebb részük (közel 30%) egyedülálló, hajadon, nőtlen, vagy elvált.

A résztvevők 25%-a tartozott az alsóbb szintű vezetői/parancsnoki állományba.⁷

	BEOSZTÁS	RÉSZTVEVŐK SZÁMA (FŐ)				
		AV	BV	RE	TÚ	ÖSSZESEN
1.	beosztott	82	87	94	65	328
2.	vezető	29	25	16	37	107
Összesen (fő)		111	112	110	102	435

3. táblázat: A válaszadók beosztás szerinti megoszlása

Forrás: a szerző saját kutatása

2. A KORRUPCIÓ ÉRZÉKELÉSE A TÁRSADALMI KÖZEGBEN

2.1 Korrupciós cselekedetek rangsora

Első lépésben a szervezetet körülvevő társadalmi közegben vizsgáltuk a korrupció érzékelését, mivel a szervezetek nem légüres térben működnek, hanem a mindenkori társadalom részegységei, így működésük során természetesen megjelennek a társadalomban érvényesülő értékek, normák.

Kérdésünk arra vonatkozott, hogy a minta alanyai milyen normasértő cselekedeteket sorolnak a korrupció fogalmkörébe, valamint, hogy melyiket, milyen súlyúnak minősítik?

A megkérdezettek a *beosztással való visszaélést* tartják a legsúlyosabb korrupciónak, ezt ítélik el legjobban. A válaszadók közel fele ezt jelölte első helyen: a rendőrök 43%-a, a tűzoltóság és a büntetés-végrehajtás válaszadóinak egyaránt 47%-a, míg az adóhatóság megkérdezettjeinek 49%-a. A rendőröknél a közlekedésrendészeti ág válaszadóihoz képest, lényegesen enyhébb súlyúnak ítélik a közrendvédelmi és a határrendészeti szolgálati ág válaszolóit.

---

⁷ A tanulmányban az alsóbb szintű vezetők megnevezésére – mivel egyéb vezetői szinthez tartozókat nem vizsgáltunk – a „vezető” kifejezést használtuk.

Azonban – mint az interjúk során kiderült – a kérdés kapcsán a megkérdezettek jobbára a (politikai-, állami-, gazdasági-) vezetők körében megvalósuló korrupcióra asszociáltak, mindemellett a saját körükben előforduló ilyen cselekedetet is elítélik. Másodiknak a *protekciót*, az „urambátyám kapcsolatot” jelölték. Az interjúk során többen úgy fogalmaztak, hogy hazánkban ismertségek révén szinte minden elintézhető, a kapcsolatrendszer ma a legerősebb tőke, felülír tudást, szorgalmat, tisztességet. Az *intézkedéstől eltekintést*, ami – a minta alanyainak hivatását tekintve – súlyos, kriminális korrupciót megvalósító cselekedet lehet, a válaszolók 13%-a sorolta első helyre, azaz legsúlyosabb korrupciónak, további 30% második legsúlyosabbnak. Szervezeti bontásban: az adóhatóság dolgozói tekintik leginkább súlyos korrupciónak (56%), legelnezőbben a rendőrség válaszadói minősítették, mindössze bő harmaduk (34%) jelölte az első vagy második helyen. Ami elgondolkodtató, a válaszolók mintegy tizede a rangsor végén, a legenyhébb korrupciók között tatja számon, a büntetés-végrehajtás és a rendőrség állományából minden hetedik válaszoló (14%).

A beosztottakhoz képest a vezetők közül némileg többen tartják súlyos korrupciónak a beosztással történő visszaélést és az intézkedéstől való eltekintést. Kivétel a rendőrség, ahol az intézkedéstől eltekintést a válaszadó vezetők közül senki nem tekinti súlyos korrupciónak. A családi állapot és a jövedelem nagysága nem mutat összefüggést a válaszokkal, valamint az iskolai végzettség különbségei nem jelennek meg markánsan a véleményekben.

A *hálapénzt* minden nyolcadik megkérdezett minősíti súlyos korrupciónak. A *számlaadás elmulasztása* (6%), az *ajándék* (5%) és a *borravaló* (3%) került az utolsó helyekre, mint kis súlyú korrupció. Ez utóbbiakat nem is mindenki tekinti korrupciónak, inkább a boldogulás kényszerű eszközének, amit a társadalmi környezet alapoz meg. Jórészt azzal, hogy az ügyek elintézése nálunk rendkívül bürokratikus, sok utánajárás kell, és hosszadalmas az elintézés ideje. Egy interjúalany szerint, valójában a „mindennapi, kis korrupció” az ügyek meggyorsításának eszköze. Más úgy fogalmazott, hogy a korrupció „kenőanyaga” a hétköznapi boldogulásnak, de a gazdaság működésének is. Az adatok rávilágítanak, hogy a válaszolók gondolkodását erőteljesen áthatja az a tudat, hogy az élet számos területén csak külön juttatás ellenében boldogul, mindennapi dolgaik intézése, bajaik orvoslása csak külön áldozat ellenében valósulhat meg. E nézet a fiatalok, és a beosztottak körében a hangsúlyosabb. Ameddig ez az érzés uralkodik bennük,

addig a szervezeti korrupció megelőzésére/felszámolására irányuló tevékenység csak részleges eredményt hozhat. Ugyanis a társadalmi morál, a társadalmi közegben meglévő korrupció közvetve hatást gyakorol a szervezeti korrupcióra, a kettő nem választható el teljes mértékben egymástól. A szervezeti korrupció majdhogynem egyenes folyománya az élet többi területén lévő korrupciónak. Ezért, csak az egyik ellen fellépni kevés sikerrel kecsegtet, azaz egyiket a másik nélkül nem lehet felszámolni.

Az adatok egyéb összefüggést is jeleznek. Miközben az adóhatóság válaszadói tartják legnagyobb arányban elítélendő korrupciós magatartásnak a beosztással való visszaélést, addig a mindennapi kis összegű korrupcióval szemben ők a leginkább megengedőek. A hálapénz, a számlaadás elmulasztása, az ajándék és a borra való tekintetében a korrupcióérzékenységük alacsonyabb, mint a másik három vizsgált szervezet tagjainak. Emellett e korrupciós cselekedetek megítélésében már kevésbé jelenik meg a vezetők szigorúbb véleménye, többnyire a beosztottak ítélik el jobban ezeket. A mindennapok kis korrupcióival – ahol kis összegek mozognak vagy apróbb szívességek teljesülnek – szembeni elfogadó/megengedő attitűd veszélye, hogy amit enyhe botlásnak tart valaki, annak elkövetésére hamarabb lesz esendő. Másrészt környezetében sem lép fel az ilyen cselekedetekkel szemben. Ha kialakul egy ilyen léghőköri mikroközösség – ami kifelé összezár – az könnyen „beszippantja” az újonnan odakerült személyt.

2.2 A foglalkozások korrupciós érintettségének megítélése

Vizsgáltuk, hogy a megkérdezettek mely foglalkozásokhoz kötik leginkább a korrupció jelenlétét. A kérdőívben 14 foglalkozást kellett rangsorolni, melyek között szerepelt a megkérdezetté is, így képet kaphattunk, hogy a foglalkozások sorában mennyire tartja sajátját korrupcióval fertőzöttnek, illetve hogy ítéli meg a másik három társszervezetben előforduló normasértést.

A válaszolók döntő többsége a politikai szférát tartja legjobban korrupcióval átitatottnak, ettől messze elmarad az összes többi foglalkozás illetően megítélése. Az első három helyen – azaz a legkorruptabb foglalkozások között – a politikus (86%) mellett közel egyformán jelölték az orvost (35%) és az egyéni vállalkozót (33%). Tőlük jelentősen elmarad a többi foglalkozás esetében a korrupció tételezése.

A megkérdezettek közül az adónyomozók szerepelnek a korrupciós skálán elől (15% súlyosan, további 75% közepesen korruptnak gondolja), alig valamivel mögöttük a rendőrök (15% súlyosan, 64% közepesen korruptnak gondolja), majd a büntetés-végrehajtási dolgozók és végül a tűzoltók. Az adónyomozókat és a rendőröket csaknem kétszer annyian vélik súlyosan korruptnak, mint a büntetés-végrehajtási dolgozót (8%), vagy tűzoltót (6%). A tűzoltó foglalkozás rangsorbeli helyzetét vélhetően befolyásolja, hogy a nyilvánosságban (és jobbra a megkérdezettek gondolatvilágában is) pozitív szereplőként, nemegyszer életüket kockárra tevő hősként jelennek meg. A hatósági engedélyeket kiadó, vagy ellenőrző, és hasonló tevékenységet végzők nincsenek oly módon a nyilvánosság előtt.

A táblázatból kiemeltük a foglalkozásokra adott „legsúlyosabb korrupció” minősítést és az annak alapján létrejövő rangsorban vizsgáltuk meg, hogy ki-ki hova helyezi el saját magát a többi foglalkozás között, illetve a másik három rendvédelmi szervezethez köthető jogsértő cselekedetet milyen arányban helyezi el a legsúlyosabbak sorában.

Saját magukat mindannyian a korrupcióval kevésbé érintett foglalkozások között tartják számon. Viszonylag konzisztens a büntetés-végrehajtási dolgozó és a tűzoltó megítélése a többiek részéről, mindkettőjüket a rangsor hátsó felében helyezik el. Nem ilyen egységes véleményt formálnak az adónyomozóról és a rendőrrel. Az adónyomozó két társ-szervezet tagjaitól is a listán az első harmadba tartozó helyre került, ezáltal a négy foglalkozás közül a korrupcióval leginkább fertőzöttnek vélelmezik. A rendőr megítélésében van a legnagyobb eltérés, míg a büntetés-végrehajtás és a tűzoltóság dolgozói közel azonosan a lista második felébe teszik, addig az adóhatóság dolgozói az „előkelő” harmadik helyre sorolják, ami azt jelenti, hogy jóval korruptabbnak gondolják, mint a másik két szervezet tagjai. Észrevehető, hogy az adónyomozót, a rendőrt és a büntetés-végrehajtási dolgozót az idősebb válaszolók némileg nagyobb mértékben hozzák összefüggésbe korrupcióval, mint a fiatalabbak.

2.3 Korrupciós jelenségek sorában a saját szervezeti korrupció elhelyezése

Megnéztük, hogy a hétköznapi életben előforduló különböző korrupciós jelenségeket milyen súlyúnak minősítik. A kérdőíven felsorolt 12 szituációt kellett értékelni – azok korrupciós súlyosságuk alapján –, melyek között a négy szervezethez kapcsolódó, egy-egy korrupciós cselekményt is feltüntettünk.

A felsorolt esetek közül egy kivételével, mindenki a saját szervezetéhez kapcsolható korrupciós szituációt jelölte a legsúlyosabbnak, de a többi szervezet tagjaitól is magas szavazatokat kapott. Ez jelzi, értékrendjünkben elsődleges saját hivatásuk tisztessége, ám hasonló fontosságúnak tartják ugyan ezt a másik három szervezet tagjainál is. (Az egyetlen – legsúlyosabbnak jelölt – szituáció, ami kivétel: az állami megrendelésekhez korrupció útján történő hozzájárulás.) Elmondható, hogy a minta alanyainak önreflexiója nem tükröz elfogultságot, a szervezeti környezetükben előforduló normasértések bagatellizálására törekvést. Tisztában vannak azzal, hogy még a legkisebb korrupciós cselekedet is túlmutat az elkövetőn, alig helyrehozható károkat okoz a szervezet társadalmi megítélésében.

Legsúlyosabb korrupciós esetnek a rendőr által történő *zsebre bírságot* jelölte, utána az adónyomozó által biztosított *jogtalan előnyt* tekintik, mindkettőt a válaszolók kilenczede legsúlyosabbnak, illetve súlyos korrupciónak jelölte. A rangsorban a tűzoltó által megvalósított korrupciót 42%, a büntetés-végrehajtási dolgozó korrupcióját 37% jelölte legsúlyosabbnak, és mindkettőt további négy-négy tized súlyosnak. Kor alapján nézve a válaszokat, a rendőr korrupcióját a fiatalok tartják súlyosabbnak, az adónyomozó esetében fordított a helyzet, annak korrupcióját az idősebbek minősítik szigorúbban.

Az állami alkalmazott és a közhivatalnok korrupcióját leíró magatartást hasonló mértékben megengedhetetlennek minősítik. A jobb állás megszerzéséért juttatott kenőpénzt a minta alanyainak négyzede közepes, több mint kéttizede enyhe normasértésnek (talán a jövőbeni biztosabb megélhetésbe történő befektetésnek) tekinti. A számla nélküli vállalkozói munka szerepel a rangsor legvégén. Az a tény, hogy ezt a válaszolók háromzede enyhe, illetve legenyhébb jogsértésnek tekinti, a mindennapok gyakorlatát jeleníti meg, mely során az interakcióban résztvevő mindkét fél (a közösség megkárosítását figyelmen kívül hagyva) úgy véli, senkit nem károsítanak meg, ám mindketten jól járnak.

Rákérdeztünk a korrupcióval történő lehetséges találkozásokra is. A válaszadóknak kilenc felsorolt foglalkozást⁸ kellett 1-től 5-ig osztályozniuk abból a szempontból, hogy – véleményük szerint – melyik az, amelynél ha a céljukat akarják elérni, akkor valószínűleg ajándékot vagy szívésséget kell felajánlaniuk.

A foglalkozások közül messze a legtöbb korrupciós szituációt tételezik a politikussal történő kapcsolat során, csaknem kilenczede a válaszolóknak – valamilyen mértékben – valószínűnek tartja ellenszolgáltatás felajánlásának szükségességét. Nagyon nagy számban (77%) vélik ugyanezt az egészségügyben, de még az önkormányzati képviselőnél is a válaszolók csaknem hattizede valószínűsíti, hogy az korrumpálással befolyásolható. A rendőr esetében mindössze bő egytized gondolja ezt, míg közel hattized ellenkező véleményt fogalmaz meg. Szembeötlő az adóhatóság megkérdezettjeinek véleménye, ami alapján a rendőr, náluk a kilenc foglalkozás között a 4. helyen szerepel – mint akinél korrupcióval érhető el a cél –, szemben a többiekkel, ahol utolsó vagy utolsó előtti helyen van.

Korosztályok tekintetében a fiatalok borúlátóbbak, nagyobb arányban gondolják, hogy ajándék vagy szívésség felajánlása nélkül nem boldogulnának. A középfokú iskolai végzettségűek, valamint a beosztottak szintén több foglalkozásnál, nagyobb mértékben hiszik az ellentételezés szükségességét, mint a felsőfokú végzettségűek és a vezetők.

2.4 A korrupció elterjedésére ható tényezők

Megnéztük, vajon mit gondolnak a megkérdezettek, hogy az általuk vélelmezett/tapasztalt korrupciós helyzet minek a következménye, azaz, a korrupció elterjedésére mi van leginkább hatással? A kérdőíven kilenc tényezőt tüntettünk fel, melyek hatással lehetnek a korrupció elterjedésére. Ezeket kellett 1-től 9-ig rangsorolni, a legmeghatározóbbnak értékelt tényezőtől a legkevésbé meghatározó tényezőig.

---

8 A korábbi kutatásokban nevesített foglalkozásokat vettük figyelembe az összehasonlítás végett. Ezekben az általunk vizsgáltak közül csak a rendőr szerepelt. A rangsor sok hasonlóságot mutat a Gallup Intézet 2007 évben, 1004 személy bevonásával végzett felmérésének adataival, különbség a rendőr megítélésében van, a Gallup kutatásában a megkérdezettek nagyobb arányban tételezték korrumpálhatóságát.

Az adatok jelzik, a jelenlegi korrupciós helyzet kialakulását a politikai szférához kapcsolják, a korrupció elterjedésének legfőbb okát az ország vezetői erkölcsi állapotának tudják be. Ez nagyságrenddel nagyobb értéket kapott, mint a többi tényező, válaszolók csaknem fele elsőként jelölte. A nők az ország vezetőinek erkölcsi színvonalát sokkal nagyobb mértékben tekintik a jelenség okozójának, mint a férfiak, úgyszintén a büntetőeljárás-igazságszolgáltatás működését. (Megjegyzendő, a nők álláspontja legtöbb kérdésnél szigorúbb, mint a férfiaké.) A kérdéshez kapcsolódva az interjúkban elhangzott, hogy a magas (politikai, gazdasági) funkcióban lévő személyek nagy volumenű korrupciójáról való hallomások mintegy bagatellizálják a beosztottak szintjén megvalósítható korrupciót, és az előbbieket tükrében akár felmentést is adhat magának az elkövető, illetve elnézővé válnak környezetükben a kisösszegű korrupciókkal szemben. Ezt az attitűdöt felerősíti a magas funkciójú személyek korrupciós (vagy annak látszó) cselekedetei esetében a számonkérés (vagy arról történő hallomás) elmaradása, s ez kiválthatja a „nekik mindent szabad, én meg küszködök, de nem érek célt” szemléletet, ami elvezethet a korrupcióval szembeni morális gátak fellazulásához. Mindez növelheti a szervezeti korrupciós kockázatot.

Közel azonos mértékben teszik felelőssé a korrupciós közállapotokért a társadalom általános erkölcsi színvonalát (17%) és a lakosság élet-színvonalát (16%). Ez utóbbi okolása mögött vélhetően az a megfogalmazott nézet húzódik, hogy az alacsony jövedelmek miatt sokan nem tudják céljaikat legálisan elérni (megfizetni), rákényszerülnek a kiskapuk keresésére, a kiskapuk, mindennapi korrupció felhasználására. A válaszolók 5%-a a közszolgálati dolgozók nem kellő anyagi megbecsülése következményének gondolja a jelenség terjedését. Szintén ennyien vélik, hogy az ország hagyományainak is szerepe van a köz-morálban. Némileg kevesebben, az emberek mentalitását hibáztatják. Ugyanennyien gondolják, hogy a büntetőeljárás eredményessége/az igazságszolgáltatás működése felelős a korrupció elburjánzásában. A legkevésbé ható tényezőnek a nyilvánosságot és a sajtót tekintik. Ez azért érdekes, mert az interjúk során nem egyszer elhangzott, hogy érdemben csakis a nyilvánosság erejével lehetne harcolni a korrupció ellen. Igaz, hozzátették, hogy a jelenlegi nyilvánosság erre nem alkalmas. Konklúzióként levonható, bár az anyagi tényezőknek szerepet tulajdonítanak a korrupció elterjedésében, azonban a kulcsponti hatást a morális tényezőkben látják.

2.5 A korrupció visszaszorításának eszközei

A következőben azt tudakoltuk, hogy a megkérdezettek hogyan vélekednek a korrupció elleni harc eredményességéről? Szerintük milyen tényezők nehezítik a korrupció felszámolásának folyamatát, illetve milyen eszközök alkalmazását tartják célravezetőnek annak mérséklésében/megszüntetésében?

A korrupció elleni sikeres fellépés legnagyobb akadályának azt tartják, hogy az ország legfelső vezetői nem érdekeltek a felszámolásában. Egy interjúalany szerint: „miután közülük sokan érintettek, persze, hogy hiányzik a politikai szándék.” A megkérdezettek 75%-a teljesen vagy jórészt a politikát tartja a korrupció melegágyának.

A tisztességesebb közállapotok elérése érdekében a jogi eszközöknek jelentős szerepet tulajdonítanak. Közel háromnegyedük (73%) jórészt vagy egészében azt vallja, hogy a korrupt vezetőket példásan meg kellene büntetni. A korrupciós bűncselekmények jelenleginél sokkal szigorúbb szankcionálását javasolják, bár a rendőrök kisebb arányban (53%), mint a másik három szervezet válaszadói (70-77%).

Viszonylag sokan (55%) nem(csak) a retorziótól várják a korrupció visszaszorítását, hanem az emberek gondolkodásának a megváltozásával remélik azt elérni. Ugyanis a megtorlástól való félelem visszatartó erőt jelenthet, azonban sohasem lehet olyan célravezető (ha csak arra épít a szervezet), mintha az erkölcsi értékrend vezérli a cselekedetet, és ebből eredően belső indíttatásból nem követ el a személy normasértő dolgokat.

A korrupció elleni harcban a nyilvánosság szerepének megítélése igen különböző, azonban egyik szervezetnél sem éri el a válaszolók egynegyedét (sőt, a rendőröknél egytizedét), azok száma, akik bizonyosak abban, hogy a nyilvánosság erejével megfékezhető lenne a korrupció. Leginkább, még az adóhatóság és a tűzoltóság válaszadói bíznak abban, hogy az átlátható állapotok megteremtése szűkítené a korrupcióra lehetőséget adó helyzeteket/eljárásokat. A nyilvánosságnak legkisebb jelentőséget a rendőrök tulajdonítanak. Ebben feltételezhetően szerepet játszanak a következők. A nyilvánosságot illetően ambivalens érzésüknek adtak hangot az interjúkban, sokan közülük bizalmatlanok a sajtó képviselőivel. Úgy érzik, arról, hogy – szerintük – a közvélekedés rosszabb róluk, mint a valóság, jórészt az újságírók tehetnek. A rendőrség a sajtó nyilvánossága előtt is évek óta vállalja, hogy tagjai körében vannak/lehetnek korrupt dolgozók. A másik három vizsgált szervezet

esetében a feltárt saját korrupciós esetek közzététele a médiában alig mutatkozik meg. Ezért a rendőrséggel kapcsolatos ilyen témájú híradások támasztják alá a civil lakosság körében azt a közvélekedést, miszerint a szervezet tagjai közül sokan valóban megvehetőek, korruptak.

Kevesen, de a megkérdezettek között is vannak, akik felemás módon viszonyulnak a korrupcióhoz, mert azt elfogadhatónak tekintik, ha saját boldogulásuk érdekében tesznek törvénytelen dolgot. Leginkább az adóhatóság (13%), és a büntetés-végrehajtás (14%), kisebb mértékben a rendőrség (9%), valamint a tűzoltóság (5%) megkérdezettjei körében vannak ilyen véleményen.

Nem elhanyagolható azok száma, akik szerint a hazai közállapotokat figyelembe véve a becsületesség nem kifizetődő, hamarabb boldogulnak, akik törvényt szegnek. Nagyobb mértékben a büntetés-végrehajtás (35%) és az adóhatóság (34%) dolgozói, kisebb arányban a tűzoltóság (30%) és a rendőrség (26%) válaszadói értettek „jórészt” vagy „teljes mértékben” egyet az állítással.

Figyelmet érdemlő, hogy a válaszolók bő fele (53%) a korrupció megfékezésének egyik gátját abban látja, hogy az ellene fellépő, vagy azt bejelentő emberek nem kapnak megfelelő védelmet. Ezért nem jelentik, ha korrupcióval találkoznak, mert tartanak a következményektől. A következményektől való félelem pedig visszaveti a bejelentési hajlandóságot, ami viszont csökkenti a korrupció felszámolásának esélyét. E magatartás nemcsak az állampolgárok körében jelentkezik, de szervezeten belül is előfordul, akár kollégák, akár vezetők esetében észleli a korrupció gyanúját. Egy interjúalany szerint: „aki tud is korrupcióról, nem beszél, az sem, aki nincs benne. Egyfajta jobb nekem, ha úgy teszek, mintha nem is tudnék róla, magatartást tanúsítanak.”

A következményektől való félelmet legkisebb arányban a büntetés-végrehajtás tagjai jelölték okként (36 %). E szervezet tagjai inkább úgy vélik, hogy a korrupció bejelentésének állampolgári elmulasztásának oka az, hogy annak ügysem lenne eredménye (42 %). A rendőrök – a többi három szervezet tagjaihoz képest – nagyobb arányban gondolják, hogy az állampolgárok azért nem jelentik a korrupciót, mert így jobban boldogulnak, mely vélemény kapcsán nem vethető el az a lehetőség, hogy a válaszok egyfajta kialakult korrupciós „gyakorlaton” alapulnak/alapulhatnak (adóhatóság 7%, büntetés-végrehajtás 10%, rendőrség 13%, tűzoltóság 10%).

A korrupció bejelentésének elmulasztása okaként a következményektől való félelmet a rendőrség esetében a vezetők, továbbá az

adóhatóság és a büntetés-végrehajtás esetében a nők kimutathatóan nagyobb arányban jelölték meg (az adóhatóságnál a nők 50%-a, a férfiak 42%-a, a büntetés-végrehajtásnál a nők 41%-a, a férfiak 32%-a). Amennyiben elfogadjuk azt a feltételezést, miszerint az álláspontok kialakulásánál a szakmai munka során szerzett tapasztalatok is beépülnek, akkor a rendőrség esetében a vezetők is nagy számban láthattak/tapasztalhattak olyan állampolgári bejelentési szándékot, amelyet a következményektől való félelem hiúsított meg. A rendőrök esetében az életkori csoportok közül, a következményektől való állampolgári félelmet, mint a bejelentés elmulasztásának okát a 36 és 45 év közötti állomány tagjai jelölték a legnagyobb számban. E körülmény utalhat egyfajta személyes tapasztalatra, tapasztalásra is, melyet a munkában eltöltött idővel szerez meg a szervezetben dolgozó, mivel az életkor emelkedésével általában a munkában eltöltött idő is arányosan emelkedik.

3. SZERVEZETEN BELÜLI KORRUPCIÓ

3.1 A saját- és a társszervezetek korrupciós érintettsége

A szervezeti korrupció megítélésére vonatkozó kérdésünkre adott válaszokban két szervezet – a tűzoltóság és az adóhatóság – beosztottjainak korrupciós érintettségét alacsony szintűnek értékelték (4%, illetve 7%). A szervezetek között összességében a büntetés-végrehajtási és rendőrségi beosztottakat tartják a leginkább érintettnek a korrupcióban. A büntetés-végrehajtás kivételével a másik három szervezetnél a felső vezetők körében nagyobb arányú korrupciót tételeznek, mint a beosztottak körében, azon belül az adóhatóság és rendőrség felsővezetői körében vélik a legnagyobb mértékű korrupciót. Az adóhatóságon belül nemcsak a felsővezetők, de a középsővezetők körében is komoly mértékű korrupciót valószínűsítene. Ez a vélekedés lényegesen nagyobb arányú, mint a többi szervezetnél a középsővezetőkről gondoltak. Ugyanakkor az adóhatóság megkérdezett tagjai önmagukat kedvezőbben ítélik meg, mint ahogy a többi vizsgált szervezet vélekedik róluk.

A büntetés-végrehajtás tagjai a saját beosztotti állományukat, valamint a felsővezetőiket csaknem egyforma arányban minősítik a legkorruptabbnak (19%, illetve 20%). A vezetői korrupció tételezéséhez

hozzájárulhatnak az olyan – interjúkban elhangzott – esetek is, miszerint egyes fogvatartottak ügyvédjeik, politikai vagy gazdasági kapcsolatain keresztül az intézetek vezetőinél sok mindent el tudnak intézni.

A rendőrök nem tartják olyan súlyosnak a szervezeten belüli korrupció helyzetét, mint a többi megkérdezett szervezet tagja róluk, és a beosztottak által megvalósított korrupciót sem tartják jelentősnek (12%). A rendőri válaszadók ilyen értékítélete értelmezésünk szerint egyfajta háritó, védekező attitűdöt fejez ki, a „tapintható” közvélekedéssel, valamint a szakirodalmi és a tárgykörben fellelhető statisztikai adatokkal szemben. Tovább gondolásra érdemes, hogy minden megkérdezett a rendőri felsővezetők soraiban látja a legtöbb korrupciót megvalósulni.

Ahol a beosztottak jelentősnek vélik a korrupciót, ott az alsó szintű vezetők is így vélekednek (a büntetés-végrehajtás esetében ez az érték 20% körüli), máshol egyformán alacsony az érték (az adóhatóság esetében az érték 5%). A tűzoltósági vezetők viszont valamivel jobb képet feltételeznek e téren beosztottjaikról, mint ők maguk, bár az önértékelés is inkább kedvezőnek mondható. A vélemények ilyen mértékű hasonlósága, a beosztottakkal és alsó szintű vezetőkkel szemben megegyező korrupció-ellenes intézkedési és megelőzési stratégiák alkalmazását teszi szükségessé, mivel igazolódni látszik az a korábban feltárt tény, miszerint a korrupció megítélése terén a beosztottak és az alsó szintű vezetők véleménye azonos lehet, vagy egymáshoz nagyon közel esik. E körülmény azért is fontos, mivel a szervezeti korrupcióval szembeni fellépés és tevékenység sok esetben a legalsóbb vezetői/parancsnoki szintekre hárul, illetve ott történik meg. Indokolt lehet a jelenséggel szembeni vezetői tevékenységi- és intézkedési jogköröket, valamint az ezirányú kötelezettségeket magasabb vezetői szintre delegálni. A korrupciót „távolabbról” érzékelő/felfedő/megtapasztaló parancsnok a beosztásából adódóan is eleve több lehetőséggel és szakmai mozgásterrel rendelkezik, mint egy alsóbb szintű vezető.

A közvetlen kollégák korrupcióval kapcsolatos ítéletéről az adóhatósági és a tűzoltósági vezetők vannak a legrosszabb véleménnyel. A vizsgált szervezetek beosztottjai közül a büntetés-végrehajtási beosztottak vélik a legkevésbé, hogy valamennyi kollégájuk elítéli a korrupciót, alig több mint a megkérdezettek fele nyilatkozott így (52%), de az adóhatóság beosztottjai is hasonló véleményt fogalmaztak meg (56%). Közvetlen vezetőiknél a korrupció elítélését valamennyi szervezet esetében nagyobb mértékűnek érzik, mint a közvetlen kollégák esetében, vagyis a megkérdezettek – a beosztottak és a vezetők egyaránt –

a vezetőikről döntően a korrupció elítélését vélelmezik. A legnagyobb arányban a rendőri vezetők vélik vezetőikről (akik a középvezetők), hogy elítélik a szervezeti korrupciót (87%).

E véleményeket a személyes interjúkon elhangzottak is alátámasztani látszanak. Azok során a büntetés-végrehajtás tagjai úgy nyilatkoztak, miszerint a vezetői/parancsnoki állomány és az őrzött személyek ügyvédjeiknek a politikusokon keresztül megvalósuló „kapcsolatai” alapján egy-egy fogvatartott tájékozottabb a fogvatartását érintő kérdésekben, és hamarabb értesül az azzal kapcsolatos kedvezményekről, mint az őrszemélyzet. A tűzoltósági nyilatkozók közül a személyes interjúk során többen is megemlítették, hogy a nagyszabású hatósági/tűzvédelmi eljárások kapcsán – például jelentős nagyságrendű építkezési beruházásoknál – felvetődik, hogy magas beosztású vezetők nem teljesen jogszerű közreműködése révén, akkor is elkészülnek a szükséges tűzvédelmi és biztonsági engedélyek, amikor azok feltételei nincsenek meg. E tapasztalatok is megmutatkozhatnak e két szervezet esetében a vezetők megítélése során.

3.2 A korrupcióhoz való viszonyulás

A vizsgált szervezetek azonos életkorú tagjai nagyon eltérő véleményekkel vannak arról, hogy közvetlen kollégáik/munkatársaik milyen mértékben ítélik el a munkahelyi korrupciót. Kiugróan magas arányban vélik a 36-45 év közötti rendőrök (76%), hogy valamennyi közvetlen kollégájuk elítélő a rendőri korrupcióval kapcsolatban. A büntetés-végrehajtás 36 év alatti állományának viszont csupán a harmada vélekedik így. Az utóbbi érték alapján – tekintettel arra, hogy ez valamennyi kapott érték között a legalacsonyabb – e szervezet legfiatalabb életkorú tagjai korrupció-ellenes attitűdjének, valamint a jelenséggel szembeni ellenálló képességének fokozása céljából indokolt lehet célirányos parancsnoki intézkedési stratégiák kidolgozása. A legidősebb életkori kategóriába tartozók nagyobb mértékben feltételezik parancsnokaikról a korrupció elítélését, mint közvetlen kollégáikról (a kollégák esetében – adóhatóság: 62%, büntetés-végrehajtás: 52%, rendőrség: 62%, tűzoltóság: 59%, a vezetők esetében – adóhatóság: 68%, büntetés-végrehajtás: 61%, rendőrség: 67%, tűzoltóság: 56%).

Az adóhatóságnál és a tűzoltóságnál a vezetők a vezetői környezetet korruptabbnak látják, mint a beosztottak a beosztotti környezetet. Igencsak elgondolkodtató, hogy a vezetőknek az adóhatóságnál és a tűzoltóságnál több mint fele dolgozik olyan kollégákkal, akik nem mindegyike ítéli el a korrupciót. A büntetés-végrehajtásnál és a rendőrségnél fordított a helyzet. Ott több vezető jelölte, hogy kollégái közül mindenki elítéli a korrupciót. Az adóhatóság, a büntetés-végrehajtás és a tűzoltóság beosztottjai nagyobb mértékben tételezik vezetőikről, hogy mindannyian elítélik a korrupciót (55%, 63%, 63%), mint a vezetők kollégáikról (45%, 57%, 49%), azaz a vezetők saját köreikben rosszabbnak látják a helyzetet. Érdeemes figyelembe venni azt az adatot is, amikor a megkérdezett alsó szintű vezetők nyilatkoznak a vezetőikről, mivel ebben az esetben a középszintű vezetőkről van szó. Összességében a rendőrség kivételével a másik három szervezetnél a válaszolók mindössze bő fele jelölte, hogy vezetőik mindegyike elítéli a korrupciót.

Korosztályok szerint: az adóhatóságnál a 45 év feletti válaszolók jeleztek legnagyobb arányban, hogy mind kollégáik, mind vezetőik elítélik a korrupciót, a büntetés-végrehajtásnál és a rendőrségnél egyaránt a 36-45 év közöttiek vélik ezt, a tűzoltóknál nincs egyértelmű tendencia. A válaszok nemenkénti megoszlását vizsgálva látható, hogy az adóhatóság, a büntetés-végrehajtás, valamint a tűzoltóság esetében a nők nagyobb arányban feltételezik mind a vezetőkről, mind közvetlen kollégáikról, hogy a korrupcióval szemben elítélőek. A rendőri válaszadók esetében viszont a férfiak nagyobb arányban vélekednek így kollégáikról és parancsnokaikról.

A korrupció feltételezése és egyéni elítélése között összefüggést találtunk. Akik szerint a szolgálati/munkahelyen mindenki elítéli a korrupciót, azoknak alig több mint egyharmada gondolja, hogy közvetlen kollégája pénzt fogadjon el jogszerűtlenül a munkája során, míg azok körében, akik szerint a közvetlen munkahely nem ítéli el a jelenséget, azoknak csaknem kétharmada feltételezi a kollégáiról a pénz jogszerűtlen elfogadását.

3.3 A korrupciós cselekedetet elősegítő tényezők

A válaszadók véleménye alapján leginkább a korrupcióra való egyéni hajlam segíti elő e cselekmény megvalósulását (37%). Figyelembe véve viszont a második és harmadik helyen szereplő tényezőket – az

anyagi haszonszerzést (28%), valamint a fizetések nagyságát (17%) – kijelenthető, hogy az anyagi jellegű tényezőknek is nagy jelentőséget tulajdonítanak a megkérdezettek.

A vezetői ellenőrzés esetleges hiányának a szervezetek tagjai nem tulajdonítanak jelentős szerepet a korrupció megelőzésében (mindössze 2% szerint van szerepe). E vélemény a vezetők korrupció-ellenes tevékenységével, többek között a megelőzés érdekében végrehajtott ellenőrzésekkel szemben megfogalmazott nagyon komoly kritikának tekinthető. A válaszok alapján az állomány ugyanis úgy foglal állást, hogy az ellenőrzések elmaradása, vagy teljes megszűnése kevésbé lenne hatással a korrupció előfordulására. Több interjúalany úgy fogalmazott, az ellenőrzések sok esetben megalázóak, módszerükben sértek (számukra úgy tűnik, eleve korruptnak gondolják őket) és nem jelentenek visszatartó erőt. Nem ezek miatt nem keveredik korrupcióba, aki nem akar. E vélemények azért bírnak nagy jelentőséggel, mert a vezetői ellenőrzési rendszernek a korrupcióellenes stratégiák szerves részét kell/kellene képeznie.

A korrupcióra való egyéni hajlamnak és az anyagi haszonszerzésnek, mint a korrupciót elősegítő tényezőnek a többi szervezet tagjaihoz képest a rendőrök nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a korrupció megvalósulásában (45%), bár az adóhatóság válaszolói is az egyéni hajlamot döntő faktornak tekintik (41%).

A családi jövedelmek nagysága és a korrupció létrejöttében az anyagiaknak tulajdonított elsődleges szerep között nincs egyenes összefüggés, viszont a rendőrök esetében az 50.000 és 100.000 forint közötti 1 főre jutó havi jövedelemmel rendelkezők igen magas arányban (42%) jelölték a korrupció okaként legmeghatározóbbnak az anyagi haszonszerzést. Ez alapján feltételezhető, hogy adott körülmények megvalósulása esetén – például, ha anyagi nehézséggel küzdő rendőrt környezetnek meg szakmai tevékenysége során korrupcióval – a cselekmény megvalósulásának nagy esélye lehet.

Az adatok arra utalnak, hogy az életkor emelkedésével egyenesen nő azok aránya, aki szerint a korrupcióra való egyéni hajlam nagy jelentőséggel bír a cselekmény megvalósulásában. Ez alapulhat a szervezetben megszerzett egyfajta tapasztaláson is: minél idősebb a személy, vagyis minél régebben tagja a szervezetnek, annál inkább az egyént tartja felelősnek, ha korrupcióba keveredik. A vizsgált négy szervezet válaszadói közül az adóhatóság, valamint a rendőrség besorozott állományának tagjai nagyobb hatásúnak tartják a korrupció

megvalósulásában az arra való egyéni hajlamot, mint parancsnokaik (42%, illetve 46%), a másik két szervezetnél viszont a vezetők között vannak többen, akik az egyéni hajlamra vezetik vissza elsősorban a korrupció okát.

3.4 A szankcionálásra vonatkozó vélemények

A vizsgált szervek megkérdezett állományának jelentős része, összességében több mint egyötöde a munkája kapcsán jogszerűtlenül pénzt, vagy ellenszolgáltatást elfogadó kollégáját a munkájában megtartaná, nem szüntetné meg az érintett munkaviszonyát, részére ennél enyhébb büntetést javasol. Vagyis úgy foglaltak állást, hogy a korrupcióban részt vevő állami alkalmazott a jogsértő magatartás ellenére is tovább dolgozhat, bár a vélemények szervezetenként jelentős eltéréseket mutatnak. A korrupciót legnagyobb arányban az adóhatóság és a büntetés-végrehajtás tagjai szankcionálják a legsúlyosabb büntetéssel (85%, illetve 86%), a tűzoltók viszont e téren a leginkább elnézőek, a tűzoltóság tagjainak csaknem egyharmada a munkavégzés során megvalósuló korrupciót bocsánatos bűnnek értékeli, vagyis e cselekedeteket nem tartják összeférhetetlennek a hivatásukkal. Csak kicsivel jobb a rendőrök álláspontja, közülük csaknem egynegyed szintén a szervezetben tartaná a korrupcióban résztvevő kollégát. A nők valamennyi szervezetben, nagyobb arányban tartják megfelelőnek a korrupcióban közreműködő kollégájuk elmarasztalására a legsúlyosabb szankciót, mint a férfiak. A korrupció kapcsán a munkaviszony megszüntetését a legfiatalabbak jelölték a legkisebb arányban (a 18-25 év közöttiek az adóhatóságnál a 66%, a büntetés-végrehajtásnál 60%, a rendőrségnél 61%, a tűzoltóságnál 40%). Úgy tűnik, hogy az életkor és az ezzel együtt járó munkaviszony idejének emelkedésével a jelenség szankcionálásának mértékére vonatkozó egyéni vélemények változnak (a munkaviszony megszüntetését a 46-55 évesek közül: az adóhatóságnál a 87%, a büntetés-végrehajtásnál 89%, a rendőrségnél 77%, a tűzoltóságnál 72% jelölte). Több interjúalany véleménye kapcsolódik e megállapításhoz, akik úgy nyilatkoztak, hogy a fiatalok könnyebben „kaphatóak” a korrupcióra.

A rendőrség rendvédelmi beosztotti állományánál az életkor emelkedésével nem emelkedik egyenes arányban a korrupciós cselekményeket elítélők aránya. Az adatok arra is utalnak, hogy a vizsgált

szervezeteknél a munkahelyi normarendszerrel való azonosulás eltérő életkorban alakul ki. Az adóhatóság tagjainál a 26 és 35 év közöttiek a többi szervezethez képest nagyobb arányban javasolják a munkaviszony megszüntetését (a korosztály esetében – adóhatóság: 86%, büntetés-végrehajtás: 75%, rendőrség: 61%, tűzoltóság 73%). A büntetés-végrehajtás és a rendőrség esetében viszont csak a 36 és 45 év közöttiek körében emelkedik magasra a korrupt személynek a szervezetből történő eltávolításával egyetértők aránya (a korosztály esetében – adóhatóság: 83%, büntetés-végrehajtás: 89%, rendőrség: 91%, tűzoltóság 66%), ugyanakkor a rendőrök esetében a 46 év felettiek már ismét enyhébb büntetést tartanak jónak, 91%-ról 77%-ra csökkent a munkaviszony megszüntetését javaslok aránya. A vezetői beosztásban lévők valamennyi szervezet esetében nagyobb mértékben jelölték a szolgálati viszony megszüntetését, mint a közvetlen irányításuk alá tartozó beosztottak. Az aktuális családi állapot is hatással van a korrupció szankcionálásának megítélésére. Az egyedülállók 70%-a, családostok 82%-a jelölte a szolgálati viszony megszüntetését a kollégájuk korrupciója kapcsán. A véleménykülönbség álláspontunk szerint a családban élők nagyobb felelősségtudatával magyarázható, valamit azzal, hogy a családfenntartás „kulcsa” a munkahely, s a munkahely a szervezeti szabályok betartása révén őrizhető meg.

A munkahelyi korrupcióval való találkozás kimutathatóan befolyással van a jelenség tárgyi súlyának és ezáltal a vele szemben alkalmazott büntetés mértékének a megítélésére. Akik – személyes megkönyékezésük során – kapcsolatba kerültek a korrupcióval, kisebb (70% körüli) arányban javasolták a szolgálati viszony megszüntetését a jogsértés büntetésére. Azok viszont, akik nem rendelkeznek a jelenséggel kapcsolatban korábbi személyes tapasztalattal, lényegesen nagyobb mértékben (80%) jelölték a legsúlyosabb munkáltatói szankció szükségességét. Úgy tűnik, aki a korrupcióval kapcsolatba került, kevésbé súlyosan szankcionálná azt, vagyis elnézőbb az ilyen magatartásokkal szemben.

Akik baráti, vagy kollegiális kapcsolataik során hallottak ilyen magatartásról, de személyes tapasztalatuk nincs e téren, azok ugyancsak 80% körüli mértékben javasolták a szolgálati viszony megszüntetését, ellenben, akik nem hallottak róla, azok kisebb arányban értenek egyet a legsúlyosabb szankcióval. Vagyis aki egyáltalán nem hallott még a munkahelyi korrupcióról, az kisebb tárgyi súlyúnak véli azt, mint akik legalább hallomásból rendelkezik ismeretekkel. Úgy véljük, hogy

amennyiben a korrupcióval kapcsolatos hallomásos ismeretek erősítik az attól történő elhatárolódást, e cél elérésére – a kollegiális elmondásokon túlmenően – a korrupció tárgykörében megtartott szervezett oktatások, tájékoztatók is eredményesek lehetnek.

A szolgálati korrupció szankcionálásának mértékéről alkotott álláspontot az is befolyásolja, hogy a megkérdezettek milyen hatásoknak tulajdonítják a korrump cselekedetet. Akik döntően az elkövető személyiségében látják az okot (egyéni hajlam, anyagi haszonszerzés), azok nagyobb mértékben (83%, illetve 80%) alkalmaznák a szervezetből történő eltávolítást. Akik a személyiségen kívüli tényezők valamelyikét tekintik leginkább elősegítőnek a korrupcióban, azok kisebb mértékben fogadják el a munkaviszony megszüntetését (63%), helyette valamelyik enyhébb büntetési formát tartják megfelelőnek. Akik szerint a korrump cselekedet mögött leginkább a szakmai közösség/szakmai közeg ráhatása húzódik, azon válaszolók nem egész háromnegyede alkalmazná csak a szervezetből történő eltávolítást. E vélemény a szakmai kisközösség erőteljes kohéziójára, befolyásoló szerepére utal, azaz, ha az egyén egy korrupciót elnézően, „bocsánatos bűnnek” tekintő közegbe kerül, nagyon nehezen tudja magát kivonni a közösség hatása alól. Legnagyobb mértékben a lehetőségek megléte esetén mentik fel az egyént a felelősség alól.

3.5 A szervezetben előforduló korrupcióról való ismeretek

A tűzoltók kivételével a másik három szervezet megkérdezettjei legnagyobb arányban azt nyilatkozták, hogy a munkahelyi korrupcióról hallomásból vannak ismereteik, legtöbben az adóhatóságnál hallottak már korrupcióról (adóhatóság 63 %, büntetés-végrehajtás 44%, rendőrség 47%, tűzoltóság 42%). Az interjúalanyok elmondása ezt megerősítette, jelentős arányban jelezték azt is, hogy őket vagy munkatársukat korrupcióba kívánták már bevonni, ez arra utal, hogy a vizsgált szervezetek dolgozói gyakori kísértésnek, megkörnyékezésnek vannak kitéve munkavégzésük során. Nemek tekintetében a nők jelölték nagyobb arányban, hogy hallottak a korrupcióról, viszont valamennyi szervezetnél a férfiak közül választották többen, hogy őket már megkörnyékezték (több mint kétszer annyi férfi, mint nő adta ezt a választ). A nemenkénti eltérés egyrészt arra is visszavezethető, hogy a megkérdezett nők többsége olyan beosztást tölt be, ahol kisebb mértékben van kitéve a korrupciónak.

megkönyékezésnek. Másrészt a korrupciót kezdeményező állampolgárok – a statisztikai adatokkal is igazoltan – kezdeményezőbbek a korrupció terén a férfi beosztottakkal, s ezt a férfiak önvallomása is igazolja, így az adatok alapján kijelenthető, hogy a korrupciós megkönyékezésnek a férfiak jobban ki vannak téve a vizsgált szervek esetében.

A személyes korrupciós megkönyékezést jelölők aránya szervezetenként jelentős különbségeket mutat, legmagasabb arányban a rendőrök jelölték e lehetőséget (a válaszadók ötöde). Az eredmény igazolni látszik azt a közvélekedést, miszerint a rendőri korrupció megvalósulásában jelentős szerepet játszik az állampolgári kezdeményezés is, melynek formáit, kereteit a civilek leginkább tapasztalati úton ismerik meg, és a rendőri korrupció íratlan szabályainak betartása mellett e cselekedetekkel általában célt is lehet elérni. Az interjúalanyok egyöntetűen úgy nyilatkoztak valamennyi szervezetenél, hogy elsősorban a fiatalabb kollégák azok, akiknél az állampolgárok elsősorban próbálkoznak a korrupciós cselekményekkel. Ennek oka lehet az interjúalanyok véleménye szerint egyrészt az, hogy a fiatalabbak könnyebben „behálózhatóbbak”, az ilyen jellegű cselekményeknek nehezebben tudnak ellenállni, mint idősebb kollégák. Másrészt a fiatalabbak jobban rá lehetnek utalva az anyagiakra (családalapítás, lakásszerzés, szórakozás, stb.). A beosztottak és a vezetők csaknem azonos arányban jelezték, hogy már megkönyékeztek őket, egyedül az adóhatóságnál vannak többen a vezetők közül, akiket korrupcióba akartak bevonni.

3.6 A közvetlen környezet tagjainak korrupcióban érintettségének feltételezése

Valamennyi szervnél jelentős számban feltételezik, hogy a közvetlen kollégák korrupcióba keveredhetnek a munkájuk kapcsán: adóhatóság 26%, büntetés-végrehajtás 40%, rendőrség 25%, tűzoltóság 19%). Az adóhatóság kivételével a többiekénél a vezetők tételezték fel nagyobb arányban a közvetlen kolléga esetében a jogszerűtlen pénz, vagy ellenszolgáltatás elfogadását a munkavégzés során. A büntetés-végrehajtási dolgozók a többi szervezethez képest magas arányban tételezik fel kollégáik esetében a jogszerűtlen előny elfogadását a munka során, mely körülmény önmagában is jelzés értékkel bír.

A legszembetűnőbb, hogy a büntetés-végrehajtás tagjai a vezetők esetében is a többi szervezethez képes magas arányban tételezik fel

a jogtalan előny elfogadását (60%). A tűzoltóságnál a vezetők másfél-szerese jelölte, mint a beosztottak (21%, illetve 14%), a vezetők körében előforduló esetleges korrupció mértékét. A fiatal büntetés-végrehajtási dolgozók nagyon magas arányban gondolják, hogy kollégáik „benne vannak” a korrupcióban (a 18-35 év közöttiek fele!), e vélemények az életkor emelkedésével szervezetenként – a tűzoltósági válaszadók kivételével – általában csökkenek. Az adóhatóság legidősebb korcsoportba tartozó tagjai alapvetően nem tételezik fel kollégáikról, hogy korrupcióba keverednének, a tűzoltóságnál viszont e korcsoportba tartozók vélik legnagyobb arányban kollégáik esetleges korrupcióját (27%).

A büntetés-végrehajtás és a rendőrség esetében az alacsonyabb jövedelmi kategóriába tartozók nagyobb arányban tételezik fel, hogy kollégájuk nem fogad el jogtalan ellenszolgáltatást intézkedése kapcsán. Az eredmény azt jelzi, hogy az alacsony jövedelmi viszonyokkal rendelkezők nem tételezik fel a szintén alacsony jövedelmi viszonyokkal rendelkező társaikról a nagyobb arányú korrupciót. Ez arra enged következtetni, hogy nem gondolják azt, miszerint az alacsony jövedelmi viszonyok vezetnek egyértelműen a szervezeti korrupcióhoz. Az adóhatóságnál és a tűzoltóságnál kissé nagyobb arányban tartják elképzelhetőnek e jövedelmi kategóriában a korrupció előfordulását.

A büntetés-végrehajtási és a rendőrségi beosztottak viszonylag nagy száma (közel 20%) el tudja képzelni a közvetlen kollégák, illetve közvetlen vezetők körében, hogy korrupciós pénzt fogadjanak el, vagyis ők olyan szakmai közegben dolgoznak, ahol kollégáikról és főnökökről feltételezhető a korrupció. A rendőrök esetében a kollégák lehetséges korrupcióját 13% gyanította, mely eredmény abból a szempontból mindenképpen továbbgondolásra érdemes, hogy a megkérdezettek – döntően közterületi szolgálatot ellátó rendőrök – a napi szakmai munkájukat, a szolgálatukat jellemzően párban/járőrpárban látják el, és a közvetlen kollégákra vonatkozó vélemények egyértelműen a szolgálatban a válaszadóval együtt lévő, közvetlen társra/járőrtársra is vonatkozhatnak.

3.7 A vizsgált szervezetekről alkotott állampolgári vélemények – a megkérdezettek szerint

A rendvédelmi szervezetek korrupciójáról alkotott állampolgári véleményt befolyásoló tényezőkről a megkérdezettek úgy nyilatkoztak, hogy a négy szervezet esetében a médiának tulajdonítják a legerősebb

szerepet, a válaszolók több mint fele ezt jelölte első helyen, további 15-17% második helyen.

Amikor a válaszadók csak a saját szervezetük kapcsán nyilatkoztak, akkor is megegyeznek az álláspontok, miszerint elsősorban a média alakítja róluk az állampolgári véleményeket, azonban ennek mértékében az előzőekhez képest van változás. A négy vizsgált szervezet közül a tűzoltók tekintik legkisebb súlyúnak, a büntetés-végrehajtás dolgozói, de még inkább a rendőrök jóval nagyobb hatást tulajdonítanak a médiának a szervezetükben előforduló korrupcióval kapcsolatos véleményformálásban. Az állampolgárok személyes tapasztalatának szerepéről is másként vélekednek saját magukra vonatkozóan. Legkevésbé befolyásolónak a büntetés-végrehajtás állománya tekinti, ami érthető, hisz munkájuk jellegéből adódóan, az állampolgárok széles rétegei nem bírnak személyes tapasztalatokkal. Az adóhatóság válaszadói közül is kevesen gondolják, hogy a lakosság értékítélete személyes tapasztalatokon nyugodna. Nem így a rendőrök ötöde, és a tűzoltók negyede, akik szerint a második legfontosabb tényező, ami alapján a lakosság véleményt formál róluk. A kommunikáció szerepét mind a négy szervezetben a fiatalok értékelték fontosabbnak, köztük leginkább a tűzoltóság és a büntetés-végrehajtás válaszolói.

A beosztottak és a vezetők több esetben igen eltérően képzelik, hogy a lakosság miként vélekedik róluk. Az adóhatóságnál és a rendőrségnél több vezető gondolja, mint beosztott, hogy a korrupció csökkenését feltételezik náluk. Kiugró véleményeltérés van a büntetés-végrehajtásnál, ahol a vezetők fele akkora arányban (25%) voksoltak a korrupció csökkenésére, mint a beosztottak (52%), ellenben kétszeres mértékűnek jelölték a korrupció növekedését. A korrupció terjedésének állampolgári vélelmzését a tűzoltóknál is kétszer akkorára becsülik a vezetők, mint a beosztottak, bár a százalékértékek itt kisebbek. A szervezeti korrupció csökkenését legnagyobb mértékben a rendőri vezetők feltételezik, és mindegyikük úgy gondolja, hogy egyetlen állampolgár sincs, aki a korrupció növekedését vélelmzné körükben.

Figyelemre méltó, hogy minden harmadik válaszoló szerint nőtt a szervezeti korrupció az adóhatóságnál. Nem sokkal megnyugtatóbb, hogy a rendőrségnél és a büntetés-végrehajtásnál a válaszolók 15-16%-a szintén a helyzet rosszabbodását valószínűsíti. A tűzoltóságról vannak legjobb véleménnyel, mindössze 5% jelölte ott a korrupció növekedését.

Ettől eltérő kép rajzolódik ki, amikor azt vizsgáljuk, hogy az egyes szervezetek állománya mit gondol a saját szervezetéhez kapcsolódó korrupció alakulásáról. Mindenki lényegesen jobbnak látja saját szervezetében a jelenlegi állapotokat, mint ahogy a többiek vélekednek róla. A rendőrök tekintik legeredményesebbnek az elmúlt öt évet: nyolctizedük szerint csökkent a korrupció.

A nők és férfiak véleménye között tendenciaszerű eltérések nem mutathatók ki, úgyszintén családi jellemzők szerint sem. A büntetés-végrehajtás és a rendőrség állományában a felsőfokú iskolai végzettségűek nagyobb mértékűnek tartják a korrupció számának növekedését a középfokú végzettségű válaszolóknál. A fiatalok rosszabbnak gondolják a korrupció helyzetét a rendvédelmi szervezetekben, mint a közép- és idősebb korosztály tagjai, nagyobb mértékben szavaztak a korrupció növekedésére. Egyedül a büntetés-végrehajtás állományából jelölték többen a 45 év felettiek közül ezt a választ.

4. ÖSSZEGEZVE A KUTATÁS TAPASZTALATAI

Megfogalmazható, hogy a vizsgált szervezetekben előforduló korrupciós kockázatok mellett számos nem kifejezett kockázati elem is jelen van, melyekkel azonban célszerű számolni, mert befolyással lehetnek/vannak a szervezetben előforduló korrupciós kockázatokra. Ezek indirekt módon, többnyire áttéteken keresztül hatnak, jórészt morális/érzelmi oldalról indulva, azonban a korrupcióval szembeni attitűdöt befolyásolni képesek, illetve a korrupció elkövetésére való hajlandóságot erősíthetik. Végső fokon növelhetik a szervezeti korrupciós kockázatok. Az alábbiakban a kutatás során feltárt direkt és indirekt kockázati tényezőket foglaljuk össze:

1. A társadalmi morál, a társadalmi közegben meglévő korrupció közvetve hatást gyakorol a szervezeti korrupcióra. Ezért csak az egyik ellen fellépni kevés sikerrel kecsegtet, azaz egyiket a másik nélkül nem lehet felszámolni. Az adatok rávilágítanak, hogy a válaszolók gondolkodását erőteljesen áthatja az a tudat, hogy az élet számos területén csak külön juttatás ellenében boldogul, mindennapi dolgaik intézése, bajaik orvoslása csak külön áldozat ellenében valósulhat meg. E nézet a fiatalok, és a beosztottak körében a hangsúlyosabb. Ameddig ez az érzés uralkodik bennük, addig a szervezeti korrupció megelőzésére/felszámolására irányuló tevékenység csak részleges eredményt hozhat.
2. A magas (politikai, gazdasági) funkcióban lévő személyek nagy volumenű korrupciójáról való hallomások mintegy bagatellizálják a beosztottak szintjén megvalósítható korrupciót, ennek tükrében akár felmentést is adhat magának az elkövető. Ezt az attitűdöt felerősíti, ha a magas funkciójú személyek korrupciógyanús (vagy annak látszó) cselekedetei esetében elmaradni látják a számonkérést, (hiányolják bizonyosság esetén a példa statuálását). Megfogalmazásukban: "ez oda vezet, hogy sokan felmentést adnak majd maguknak, illetve elnézőek lesznek környezetükben a kisösszegű korrupciókkal szemben", ami elvezethet a korrupcióval szembeni morális gátak fellazulásához.

3. Az adatok jelezte alacsony korrupcióérzékenység szintén kockázati tényezőt jelent. A mindennapi, úgynevezett „kisztilú”, kis összegű korrupcióval szembeni elfogadó/megengedő attitűd veszélye, hogy amit enyhe botlásnak tart valaki, annak elkövetésére hamarabb lesz esendő. Másrészt környezetében sem lép fel az ilyen cselekedetekkel szemben. Ha kialakul egy ilyen légkörű mikroközösség – ami kifelé összezár – az könnyen „beszipantja” az újonnan odakerült személyt.
Az állomány korrupciós attitűdjét jelzi az is, hogy a megkérdezettek mindössze hattizede dolgozik olyan – kollegiális és vezetői – környezetben, ahol valamennyien elítélik a korrupciót, négytizedének közvetlen környezetében vannak, akik bocsánatos bűnnek tekintik azt. Akik szerint a szolgálati/munkahelyen mindenki elítéli a korrupciót, azoknak alig több mint egyharmada gondolja, hogy közvetlen kollégája pénzt fogadna el jogszerűtlenül a munkája során, míg azok körében, akik szerint a közvetlen munkahelyi környezet nem ítéli el a jelenséget, azoknak csaknem kétharmada feltételezi a kollégáiról a pénz jogszerűtlen elfogadását. Súlyos kockázati tényezőként értékelhető az adóhatóságnál és a tűzoltóságnál, hogy a megkérdezett vezetőknek több mint fele dolgozik olyan kollégákkal, akik közül számosan nem ítélik el a korrupciót.
4. Az előző attitűdöt mintegy felerősíti – és a beosztottnaknál az antikorrupciós szervezeti tevékenységet morálisan rombolja, – ha a beosztottnak saját szervezete magasabb vezetőinek korrupciógyanús eseteiről informálisan hallomása van. Nem tartják szerencsésnek, hogy a vezető(k) által elkövetett korrupciós cselekedetek nem kapnak előttük kellő nyilvánosságot, a történésekről formálisan csak olyan és annyi információjuk van, mint az átlag állampolgárnak. Az ilyen esetek tanúságos jelleggel történő feldolgozásának pozitív hozadéka lenne a beosztottak szemléletében. Erre annál is inkább szükség lenne, mivel az állományon belül a felsővezetők körében feltételezik a legnagyobb mértékű korrupciót. A tanúságos feldolgozás elmaradása is szerepet játszhat abban, hogy elharapózhat a nézet, hogy „lám a magasabb szintű vezetők nyugodtan csinálhatják, miközben ők az állandó kontroll nyomasztó súlya alatt vannak”.

5. Úgy érzik, hogy a korrupció ellen fellépő, vagy azt bejelentő emberek nem kapnak megfelelő védelmet. Emiatt nem jelentik, ha azzal találkoznak, mert félnek a következményektől, akár kollégák, akár vezetők esetében észlelik a korrupció gyanúját. Az interjúalany szerint „aki tud is korrupcióról, nem beszél, az sem, aki nincs benne. Egyfajta jobb nekem, ha úgy teszek, mint ha nem is tudnék róla - magatartást tanúsítanak.” A nem érzett védelem visszaveti a bejelentési hajlandóságot, ami viszont csökkenti a korrupció felszámolásának esélyét.
6. Kijelenthető, hogy az ellenőrzések rendszerének néhány eleme kontraproduktív hatást vált ki az érintettekben. Elmondásuk szerint, az olyan módszereket, mint ahogy a szervezet rendszeresen ellenőrzi („teszteli”) őket, inkább megalázónak tartják, mintsem a korrupciót csökkentőnek. E módszerek némelyike gyakran sértő számukra, ami dühöt vált ki. Úgy érzik, hogy eleve korruptnak gondolják őket. Mindezek miatt az ellenőrzések jelen rendszere a kockázatok csökkentésében nem tudja betölteni lehetséges szerepét.
7. A korrupcióellenes, illetve korrupciót megelőző tevékenység eredményességét csökkenti, ha csak a megtorlástól való félelemre épít a szervezet. Ez ugyan visszatartó erőt jelenthet, azonban sohasem lehet olyan célravezető, mintha az erkölcsi értékrend vezérelné a cselekedetet, és ebből eredően belső indíttatásból nem követne el a személy normasértő dolgokat. A szankcionálás mellett, ugyanolyan fontosságú a korrupciónak ellenálló szervezeti kultúra kialakítása.
8. A rendőrség esetében a szervezeti korrupció mértékének nem megfelelő önértékelése is kockázati tényezőként kezelhető. E szervezet tagjai, a többi megkérdezett szervezet tagjának róluk alkotott véleményétől, továbbá a „tapintható” közvélekedéstől, valamint a tárgykörben fellelhető statisztikai adatoktól eltérően, kevésbé tartják súlyosnak a szervezeten belüli korrupció helyzetét. A jelenség nem megfelelő tárgyi súllyal történő kezelése a korrupciós jellegű magatartások „bagatellizálásához” vezethet, s e körülmény – mivel a cselekményt nem tartják elítélendőnek – fokozhatja az elkövetési hajlandóságot.

A beosztottak és a vezetők több esetben igen eltérően képzelik el, hogy a lakosság miként vélekedik róluk a korrupció kapcsán. Az adóhatóságnál és a rendőrségnél több vezető gondolja, mint beosztott, hogy a lakosság a korrupció csökkenését feltételezi náluk. A vélemények ilyen arányú megoszlása azt a közvélekedést alakíthatja ki a vezetőkben, hogy a korrupcióellenes tevékenységük eredményes, mely körülmény a jelenséggel szembeni fellépésben „kényelmessé” teheti a vezetői állományt. A megkérdezett rendőri vezetők mindegyike úgy gondolja, hogy egyetlen állampolgár sincs, aki a korrupció növekedését vélemezne a szervezetben. Ez az attitűd kevésbé teszi érdekeltté/aktívvá a rendőri vezetői állományt a jelenséggel szembeni tevékenysége során.

9. A szervezeti korrupcióval szembeni fellépés és tevékenység sok esetben a legalsóbb vezetői/parancsnoki szintekre hárul, illetve ott történik meg. A kutatási eredmények azt jelzik, hogy az alsó szintű vezetők a beosztottakkal hasonlóan gondolkodnak a szervezeti korrupcióról, véleményük a jelenség meg-, és elítéléséről nagyon közel esik. Indokolt lehet a jelenséggel szembeni vezetői tevékenységi- és intézkedési jogköröket, valamint az ez irányú kötelezettségeket magasabb vezetői szintre delegálni. A korrupciót „távolabbról” érzékelő/felfedő/megtapasztaló parancsnok a beosztásából adódóan is eleve több lehetőséggel és szakmai mozgástérrel rendelkezik, mint egy alsóbb szintű vezető.
10. Súlyos kockázati körülmény, hogy a megkérdezettek több mint egyötöde, a munkája kapcsán jogszerűtlenül pénzt, vagy ellenszolgáltatást elfogadó kollégája munkaviszonyának a megszüntetését nem tartja indokoltnak, ennél enyhébb büntetést javasol részére. Ők úgy foglaltak állást, hogy a korrupcióban részt vevő állami alkalmazott a jogsértő magatartás ellenére is tovább dolgozhat. A korrupció kapcsán a munkaviszony megszüntetésével az idősebb korosztály tagjai többnyire nagyobb arányban értenek egyet. Az adatok arra utalnak, hogy a vizsgált szervezeteknél a munkahelyi normarendszerrel való azonosulás az életkor emelkedésével alakul ki.

11. Valamennyi szervezetben jelezték azt (megkérdezettek 30-40%-a), hogy őket vagy munkatársukat korrupcióba már kívánták bevonni. Ez alátámasztja, hogy gyakori kísértésnek, megkönyékezésnek vannak kitéve munkavégzésük során. Az interjúalanyok egyöntetűen úgy nyilatkoztak, hogy többnyire a fiatalabb kollégáik azok, akiknél az állampolgárok elsősorban próbálkoznak a korrupciós cselekményekkel, ami körülmény a fiatal állomány korrupciós jelenséggel szembeni veszélyeztettségére utal.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Allen, R.: (2016) *Global Prison Trends. Penal Reform International*
2. Bárczi G. (1959): Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó
3. Belyó Pál (2003): *A rejtett gazdaság lakossági megítélése*. Statisztikai Szemle, 81. évfolyam, 2003. 7. szám.
4. BORDER MONITORING PROJECT UKRAINE (2011): *You want to be free? You pay money! Corruption in the Immigration Detention and Asylum System of Ukraine*. Pro Asyl
5. Bruhn, H. et al. (2000): *Einschätzungen zur Korruption in Polizei, Justiz und Zoll*. Bundeskriminalamt
6. Csefkó Ferenc és Horváth Csaba (szerk.): (2010) *Politika és korrupció. A törvényesség és törvénytelenység határai*, Konferencia kötet. Pécs.
7. Dordevic, S. (2013): *Citizens and police officers on corruption at the police. A set of practical policy proposal son the reform of police in Serbia*. Bgrade Centre for Security Policy, 9.
8. Dordevic, S. (2014): *Corruption at the Serbian border police*. In: Petrovic, P. (szerk.): *Networking and Capacity Building for More Effective Migration Policy in Serbia*. Group 484
9. Finszter G.: (2008) *A rendészeti szervek működésének jogi alapjai*. Rendőrtiszti Főiskola
10. Finszter G. (2008): *A közélet tisztasága elleni bűncselekmények oksága*. A korrupció jogszempontú elemzése. Magyar Rendészet. 8/4.
11. Fjeldstad, O., Andvig, J. (2008): *Crime, Poverty and Police Corruption in Developing Countries*. Michelsen Institute
12. Fogarasi M. (2004): *A rendőri visszaélések szociális reprezentációi I*. Pszichológiai. 24/1.
13. Gál I. (2013): *A korrupciós bűncselekmények*. Polt P. (szerk.): Új Btk. kommentár, 5. kötet: Különös rész. Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó Zrt.

14. Gáspár Miklós – Molnár Katalin (2015): *Korrupcióellenesség és integritás a rendészeti tisztképzésben*. In.: Dargay Eszter – Juhász Lilla Mária (szerk.): *Antikorrupció és integritás*. Nemzeti Közszerológálati Egyetem - NKE Szerológálató Nonprofit Kft. Budapest.
15. Horváth Csaba (2010): *A politikai korrupció közvetett eszközei és formái*. In: CSEFKÓ Ferenc és HORVÁTH Csaba (szerk.) *Politika és korrupció. A törvényesség és törvénytelenység határai*. Konferenciakötet. Pécs.
16. Huff, E. B. (2013): *A korrupció háromszereplős logikai modellje*. Büntetőjogi Szerle 2013/1-2.
17. Inzelt Éva (2015): *Korrupció: fehérgallérral vagy anélkül. A fehérgalléros bűnözés változó tartalma és formái*. Ph.D. Disszertáció Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. Budapest.
18. Juntunen, A., Kayhkö, E. (2008): *Police corruption, ethics and values of police and respondents. A study based on a citizen survey in Finland*. European Group of Public Administration
19. Kanyó Mária, Kardos Sándor István (2014): *Látencia, és kutathatóság. Csökkenthető-e parancsnoki eszközökkel a rendőri korrupció látenciája?* Társadalom, és honvédelem. 18/1.
20. Kanyó Mária, Kardos Sándor István (2015): *Korrupció, vagy „csak” hála*. Hadtudományi Szerle, 7/4.
21. Kardos Sándor István. (2015): *A rendőri korrupció kezelésének módja, alkalmazható javaslatok. A parancsnoki lehetőségek rendszere*. Christian L. (szerk.) In: *Antikorrupció, és integritás*. Nemzeti Közszerológálati Egyetem.
22. Kardos Sándor István. (2016): *A rendőri jogsértések között jelentkező korrupció megvalósulási körülményeinek, tendenciáinak vizsgálata a beosztotti állomány körében*. Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Közszerológálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. Budapest.
23. Kerezsi Klára (2011): *Konfrontáció és kiegyezés. A helyreállító igazságszerológálatás szerepe*. Akadémiai Doktori Értekezés. Budapest. 69.
24. Kleinig, J. et a. (2004): *Private and Public Corruption*. Rowman & Littlefield Publishers
25. Klitgaard, R. (1991): *Controlling corruption*. University of California Press

26. Kovács István (2014): *A szervezett bűnözés két alappillére az emberkereskedelelemhez kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények valamint a kábítószer-kereskedelem összefonódása.* Nemzetbiztonsági Szemle, 2/4.
27. Kovács I. (2015): *A rendőri korrupció, és a prostitúció.* Nemzetbiztonsági Szemle, 3/3.
28. Kovács I. (2015): *Az üzletszerű kéjelgéssel kapcsolatos rendőri visszaélések etikai vonatkozásai.* Belügyi Szemle, 63/4.
29. Kovács I. (2015): *A rendőri korrupció, és a prostitúció.* Nemzetbiztonsági Szemle, 3/3.
30. Kovács I. (2016): *A prostitúció jelensége és társadalmi kontrolljának vizsgálata empirikus módszerekkel.* PhD értekezés, Nemzeti Közszerzői Egyetem.
31. Kovács I. (2016): *A magyar prostituált munkavállalók jogai és kötelezettségei Németországban, a jelenséggel kapcsolatos illegális migráció, valamint a poszt-traumatikus stressz szindróma kezelésének lehetőségei.* Határrendészeti Tanulmányok, 13/1.
32. Kovács I. (2017): *Vezetési funkciók egy helyi rendvédelmi szerv életében. Ellenőrzés, mint a kiadott szabályok, és utasítások betartásának (kontroll)feladata.* Államtudományi Műhelytanulmányok, 2/21.
33. Kóhalmi L. (2010): *Büntetőjogi eszközök a politikai korrupció elleni küzdelemben.* Csefkó F. (szerk.): *Politika és korrupció: A törvényesség és törvénytelenység határai.* Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület.
34. Krémer Ferenc (1999): *A rendőri korrupció néhány sajátossága.* Belügyi Szemle. XLVIII. évfolyam 10. szám Budapest.
32. Lacza I.: (1943) *A társadalmi, gazdasági és állami lét legfőbb kérdéseinek és elméleti alapjainak vizsgálata a közjó szempontjából. A nemzetközi és hazai szociálpolitika fejlődése és jelenlegi mérlege.* Szent István Társulat
35. Leeuw, E. et al (2008): *International Handbook of Survey Methodology.* Routledge, (2008)
36. Malét-Szabó E. (2015): *Az erkölcsi értékrend, és a személyiség közötti kapcsolat vizsgálati szempontjai.* Új Közszerzői Életpálya című ÁROP-2.2.17-2012-2013-0001. számú projekt

37. Miller, M. (2013): *Miami beach Fire Department is Aflame with Corruption, and Abuse*. Miami New Times
38. McMullan, M. (1961): *A Theory of Corruption. Based on a Consideration of Corruption in the Public Services and Governments of British Colonies and ex-Colonies in West Africa*. The Sociological Review. 2.
39. Newburn, T. (1999): *Understanding and preventing police corruption: lessons from the literature*. Policing and Reducing Crime Unit: Research, Development and Statistics Directorate
40. Nye, J. (1967): *Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis*. American Political Science Association. 61/2.
41. Pashev, K. (2005): *Corruption and Tax Compliance*. CSD (2005)
42. Punch, M. (1985): *The social construction of police deviance and control*. Tavistock
43. Rendészeti Kutatók Egyesülete (2000): *Küzdelem a rendőri korrupció ellen*. PHARE Program Kiadványa, Budapest.
44. Roebuck, J., Barker, T. (1974): *A typology of police corruption*. *Social Problems*, 21.
45. Sherman, L. (1978): *Controlling Police Corruption: The effects of reform policies*. *Summary Report*. US Dept of Justice
46. Sinku Pál (2013): *Néhány gondolat a korrupció felderítésének problematikájáról*. In.: Gellért Balázs - Csige Zoltán (szerk.): Békés Imre Emlékkötet. ELTE Állam és Jogtudományi Kar. Tullius Kiadó, Budapest.
47. Smith, D. (1971): *Some things that may be more important to understand about organized crime than Cosa Nostra*. *Lax Review*. 24.
48. Szántó Z. et al (2012): *A (kenő)penz nem boldogít?* *Ad librum*
49. Takács I. et al (2011): *A korrupció, mint deviáns társadalmi attitűd*. *Pénzügyi Szemle*, 56/1.
50. Takács V. (2012): *A korrupció nyomozása, különös tekintettel a titkosszolgálati eszközökre*. *Belügyi Szemle*. LX. évfolyam 12. szám. Budapest.

INTERNETES FORRÁSOK

51. Inzelt Éva (2015) *Korrupció: fehérgallérral vagy anélkül. A fehérgalléros bűnözés változó tartalma és formái*. Elérhető: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/20637/Disszertacio_InzeltEva_EDIT.pdf?sequence=1
(A letöltés dátuma: 2018. január 14.)
52. AMagyar Kormánytisztviselői Kar Országos Közgyűlésének határozata a Magyar Kormánytisztviselői Kar Hivatásetikai Kódexéről. Forrás: <http://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/b/df/70000/Korm%C3%A1nytisztviselői%20Hivat%C3%A1setikai%20K%C3%B3dex.pdf>
(A letöltés dátuma: 2017. november 29.)
53. Barabás Tünde: Általános viktimológia, látencia. In.: Dr. Irk Ferenc (szerk.) (2004): *Áldozatok és vélemények I.* Országos Kriminológiai Intézet Budapest. Elérhető: http://www.okri.hu/images/stories/joomla/Aldozatok%20es%20velemenyek_vol.%20I.pdf
(A letöltés dátuma: 2018. február 18.)
54. Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex és Etikai Eljárási Szabályzat. Forrás: <http://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/4/68/70000/Rendv%C3%A9delmi%20Hivat%C3%A1setikai%20K%C3%B3dex.pdf> (A letöltés dátuma: 2017. november 29.)
55. The corruption definition created by The Transparency International. Forrás: http://www.transparency.org/whoweare/organisation/faqs_on_corruption
(A letöltés dátuma: 2018. november 28.)
56. Transparency International Magyarország: A Korrupció Érzékelési Index és a korrupció jellemzői Magyarországon 2016-ban. Forrás: <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2017/01/A-Korrupcio-Erzekelesi-Index-es-a-korrupcio-jellemzoi-Magyarorszagon-2016-ban.pdf>
(A letöltés dátuma: 2017. november 30.)

57. Transparency International Magyarország: Korrupciós kockázatok Magyarországon 2011-ben. Forrás: <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/05/Korrupci%C3%B3s-kock%C3%A1zatok-Magyarorsz%C3%A1gon-2011-Nemzeti-Integrit%C3%A1s-Tanulm%C3%A1ny.pdf>
(A letöltés dátuma: 2017. november 30.)
58. BURAI Petra: A korrupció ma Magyarországon. Elérhető: slideplayer.hu/slide/1895432/
(A letöltés dátuma: 2017. december 07.)
59. Hortobányi Emese, Martin József Péter (szerk.) (2016) *Korrupcióérzékelés és médiahasználat a magyar fiatalok körében*. Transparency International Magyarország.
Elérhető: https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/08/Korrupcioerzekeles_es_mediahasznalat.pdf.
(A letöltés dátuma: 2018. január 20.)
60. Magyarok fogadják el leginkább a korrupciót.
Elérhető: <https://merce.hu/2017/12/10/a-magyarok-fogadjak-el-a-leginkabb-a-korrupciot-az-eu-ban/>
(A letöltés dátuma: 2018. január 18.)
61. Vásárhelyi Mária (1998): A korrupció a közgondolkodásban.
Elérhető: <http://www.szociologia.hu/dynamic/9804vasarhely.htm>.
(A letöltés dátuma: 2018. január 16.)
62. Balogh Adrienn: A korrupció, mint társadalmi társasjáték.
Elérhető: <http://slidegur.com/doc/230366/korrupcio---t%C3%A1rsadalomtudom%C3%A1nyi-szekci%C3%B3>
(A letöltés dátuma: 2018. január 16.)
63. Korrupcióérzékelés és médiahasználat a magyar fiatalok körében. Elérhető: https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/08/Korrupcioerzekeles_es_mediahasznalat.pdf
(A letöltés dátuma: 2018. január 20.)

JOGSZABÁLYTÁR

64. 1994. évi XXXIV. törvény – a rendőrségről
65. 2010. évi XLIII. törvény – a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról
66. 2010. évi CXXII. törvény - a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról
67. 2011. évi CXXVIII. törvény - a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
68. 2013. évi CCXL. törvény - a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
69. 2015. évi XLII. törvény - a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról

A Nemzeti Közsolgálati Egyetem kiadványa.

Kiadó:

Nemzeti Közsolgálati Egyetem;
Államtudományi és Közigazgatási Kar
www.uni-nke.hu

Felelős Kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert Dékán
Címe: 1083 Budapest, Üllői út 82.

Kiadói szerkesztő:

Kotró Szimonetta

Tördelőszerkesztő:

Vöröss Ferenc

ISBN 978-963-498-009-4

A kiadvány a KÖFOP-2.2.3-VEKOP-16-2016-00001 „Kapacitásfejlesztés és szemléletformálás a korrupciós esetek nagyobb arányú felderítése, illetve megelőzése érdekében” című projekt keretében készült.

A kiadvány a KÖFOP-2.2.3-VEKOP-16-2016-00001 „Kapacitásfejlesztés és szemléletformálás a korrupciós esetek nagyobb arányú felderítése, illetve megelőzése érdekében” című projekt keretében készült.

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE